

Våsvargen

JUNI 1998 □ NÅS HEMBYGDSFÖRENING □ PRIS 30 KRONOR.

VY FRÅN GAMLA BRON ÖVER ÄLVEN NÄR FLOTTNING FORTFARANDE PÅGICK.
FOTO FRÅN JONT-LARS.

ANDRA SIDANS VARGTJUT !

Undervisningen, miljön och åldringsvården har en längre tid diskuterats i massmedia. Nåsvargen vill också delta i debatten.

Undervisningen.

Fram till 1700-talets slut har vi från Nås namnen på fler än tio skolmästare, som arbetade här. 1715 undervisades 52 drängar och gossar i att läsa och förstå kristendomsstycken. Byskolor fanns i mitten av 1700-talet på flera ställen. Man räknar med att det då fanns mellan 500 och 600 finnar. En del av deras barn sändes fram till socknen för att gå i sockenskolan. 1842 kom folkskolestadgan, nu skulle alla, både gossar och flickor, få undervisning i allmänbildande ämnen och inte bara i kristendom. Tidigare hade socknens sex byskoledistrikt haft varierande kvalitet på undervisningen. Det tog tid att få den nya skolbyggnaden färdig och i funktion. 1850 anställdes den första skolläraren, Olov Falk. Hans dotter Stina, som blev folkskollärarinna i Falun, berättade mycket om Nås för Selma Lagerlöf och Olov kom på sätt att stå modell för skolläraren i Selmas bok Jerusalem.

1890 fanns det 11 skolor i Nås med 526 elever. Nya folkskolan byggdes 1963 och renoverades 1993. Det är den enda skolan i Nås och har nu 100 elever.

I år, 1998, deltar skolans elever i kulturutbudet. Man producerar en tidning, Yggdrasil. Man anordnar underhållning under kulturveckan. Elever från mellanstadiet skriver manus och lågstadiet uppför sedan teaterstycket "Prins Hatt" samt "Jerusalem i dåtid och nutid". Man visar film och ordnar sedan middag för besökarna! Genom detta har man fått in c 25000 kr till en skolresa. Trivseln har ökat, eleverna aktiveras och väljer i viss mån själva vad de vill undersöka. Flera föräldrar uttalat sig entusiastiskt om skolan.

Årskurserna 1-3 arbetar tillsammans, likaså åk 4-6. Det tycks vara ett gott samarbete mellan föräldrar, lärare och elever. Det ska bli intressant att se, hur den nya organisationen kommer att fungera med avseende på inläring av traditionella baskunskaper.

I gamla folkskolans lokaler (en av de äldsta folkskolebyggnaderna i Dalarna) jobbar man med att skaffa sig gymnasiekompetens med grundkurs i data. Andra studerar företagsekonomi på distans, några - bland dem pensionärer - är klara med datakommunikation. Fortbildning pågår för grundskolans alla lärare. NBV ordnar studiecirkel på kvällarna. Man försöker hänga med i den tekniska utvecklingen. Intresset är stort.

Miljön.

Björn, spår av björn, har man kunnat se på båda sidor om älven. Det finns anledning att tro att de har legat i ide i trakten av Knästen. Varg och lo finns också. Vi får hoppas att inte åtel läggs ut nära bebyggelse. Vi vill inte att djuren ska bli hemtama där, att de ska förlora sin naturliga instinkt av rädsla för människor.

Till massaindustrin går mängder av träd. Bland dessa finns inte många av skogens jättar, de flesta är redan borta. Vi vill gärna veta var de återstående bjässarna finns. Ta kontakt med någon i hembygdsföreningens styrelse och berätta vad du vet!

Man räknar med att en massafabrik (i Hallstavik) tuggar sönder cirka 20000 granar varje dag. Det är svårt att få en bild av så stora tal. Det kan kanske hjälpa med en liten räkneövning. Hur många blir det på ett år? Föreställ dej, att du åker utefter en väg, där dessa träd står på 10 meters avstånd utefter ena väggkanten. Hur lång blir den vägen? Du kan ju jämföra ditt svar med jordens omkrets, som är 4000 mil.

Åldringsvården.

I ett litet samhälle som Nås finns för de behövande hemhjälp och väntjänst. De engagerade är i de flesta fall är någon man känner. Det betyder här personlig omvårdnad, man får komma ut i friska luften, sällskap vid promenader, man får hjälp när man ska äta, när man ska sköta sin personliga hygien, osv. Bibliotekarien sänder hem böcker och tidskrifter. Storstadens nackdelar: anonymitet och jäkt slipper man. Det tycks vara en samstämmig uppfattning att omvårdnaden fungerar riktigt bra. Vi får vara tacksamma för att besparingskraven i hårda tider än så länge inte tycks drabba åldringarna.

Jont Arke

Rätg-Paar

NÅSKULLOR SOM "LUFTBLÅSOR".

från Sjö-Anna i Sandviken.

Under andra världskriget började kvinnor rekryteras till luftbevakning i Sverige. Det byggdes torn av trävirke lite varstans. I Nås fanns så småningom torn i Lindesnäs, Orsala och Heden och flickorna som tjänstgjorde där fick heta "tornsvalor" eller "luftblåsor". I Heden fanns "Storstenshälla" så den blev ju en lämplig utsiktsplats, det behövdes bara en trapp å en liten kur högst upp på "hälla".

När vi fick höra att en sån förläggning skulle placeras där var vi inte sena att anmäla oss. Inte vet jag om det var av iver att försvara fosterlandet eller om det var för att tjäna en slant, betalningen för en månad var 90:- kronor.

Vi på fotot var första kullen sedan kom flickor utifrån, till Nåspojarkarnas förtjusning.

När vi skulle "skrivas in" fick vi noggranna instruktioner om hur bevakningen skulle gå till samtidigt som vi utrustades med overall och båtmössa.

Försedda med kikare skulle vi under 2-timmarspass spana efter främmande flygplan på Nåshimlen. Nog var det lite pirrigt första nätterna, men rädslan avtog så småningom så man började lyssna på fågelsången istället, den var ju storslagen, det var ju försommar.!

Oj så mycket roligt vi hade. Hanises Larses Ebba var våran rolighetsminister, samtidigt som hon var som mamma åt oss yngre. Vi hade också respekt för henne. Svårast var det på kvällarna när hon ville sova och vi hade så mycket att fnittra åt.

Eftersom vi var under militär ledning kunde vi vänta oss inspektion närsomhelst under dygnet, de skulle väl kontrollera hur vi skötte våra åligganden. En fredag tyckte Ebba att det skulle städas ordentligt till helgen. Hon erbjöd sig att skura köksgolvet, vem annars, vi andra var minnsann inte först att anmäla oss till den sysslan. Sagt och gjort, försedd med såpa, skurhink och borste, flådde Ebba av sej overallen, gick ner i anfallsställning iklädd endast ett stadigt snörliv och skära underbyxor med resår vid midja och ben. Vilken syn, hon var ju inte någon sylfid precis men jag kan lova att vi hade roligt både Ebba och vi andra. Hon kunde verkligen bjuda på sej själv !! Hon hade skurat halva golvet och hunnit bli våt ända ovanför knäna, när dörren rycks upp å en löjtnant å en furir från I 13 anmäler stor inspektion. Ve och fasa, men Ebba är inte den som tappar fattningen, hon slänger skurborsten så vattnet skvätter, och stående på knä i skurvattnet gör hon stram honnör och säger: "Var glada att jag är rädd om kronans kläder". Inspektionen blev inte särskilt omfattande den gången och det var med ett roat leende befälen drog sej tillbaka. De tyckte nog att det var dåligt med den militära diciplinen, men vi fick oss i alla fall ett roligt minne!

"Tornsvalorna" på Heden. Nedifrån: Valborg Gustafsson Sjö Anna, Tappjons Anna, Rut Olsèn, Astrid Larsson, Lej Jenny, Brita Lindahl. Tyvärr är inte Ebba med på kortet, kanske hade hon skurlov ?

Oj så mycket roligt man har att minnas, om man tänker efter, men då måste man tänka efter, som Martin Ljung sa !!!

Året var 1927, jag hade kommit hem från en fullgjord värnplikt och jag började tänka på Amerika.

Jag skrev till min kusin i Dakota, Josefs Olof, och hörde mig för om möjligheten till arbete där, och han svarade att det skulle nog gå bra. Två månader fick jag vänta på visering. Visst kändes det svårt att lämna hembygden för en oviss framtid i Amerika, men man var ju ung och kanske lite äventyrlusten. Jag fick sällskap till Göteborg med Nils Bergkvist, en järnapojke, som också skulle med båten. Nästa dag strömmade emigranterna ombord och båten blev fullbelagd. När vi saktat lämnade kajen och orkestern spelade upp emigrantsången "Hälsa dem där hemma" var det svårt att hålla tårarna tillbaka. Det blev en stormig överfart och vi var inte många vid matbordet om dagarna. Största delen var sjösjuka.

Efter elva dygn anlände vi till Hallifax i Canada, där vi lämnade av några finländare. Båten omringades av små negerpojkar, som ville sälja bananer till oss. Efter några timmar fortsatte så färden till New York. Det blev läkarundersökning på Elis Island, men vi fick gå på båten igen för att köpa färdbiljetter till våra destinationsorter. Vi stod i lång kö, och när jag bara hade en man före mig kom grannen från mitt hem, Nils Tångring, som var bosatt i New York, och erbjöd mig jobb där. Han kom i sista stund innan jag hann köpa biljett till Dakota!

Jag accepterade hans erbjudande och steg ur kön. Han hänvisade mig en bostad hos Fjärsmans Albert, en familj från Dala-Järna. Firman där jag skulle jobba bestod av tre man, förutom Tångring var det två skåningar. Så blev man maskinskrapare på parkettgolv. Arbetet var ganska tungt och dammig, men skapligt betalt, och det var billigt att leva på den tiden. Efter ett halvår blev mina arbetsgivare oöverens och firman upplöstes.

Nu fick jag jobb hos en rysk jude, och mina fyra arbetskamrater var också judar. Vi trivdes bra med varandra och med vårt arbete ute på landsbygden i tvåfamiljshus.

Vi var 12 Näsbor i Brooklyn och dubbelt så många Järnabor. När en svensk båt skulle lämna hamnen gick vi svenskar ofta ner, för att om möjligt se någon bekant. En gång träffade jag tre systrar Västerberg där, från Kvarnholn.

Bankerna var mycket osäkra då, så jag köpte aktier, och det var inte mycket bättre. Jag kom med på den stora börskraschen 1929 och förlorade en hel del pengar. Efter två och ett halvt år åkte jag hem för att stanna, jag följde med julbåten d.v.s. Gripsholm. Även nu åkte vi förbi Hallifax, och när vi kom dit fanns där 40 passagerare, mest finländare. De fick plats på villkor att de accepterade enklare förhållanden, för båten var överbelastad och låg djupt i vattnet. Men det blev en härlig resa hem, med hög stämning och stor förväntan att få komma hem och fira jul.

Men efter några månader hemma lockade Amerika åter, och nu måste jag visera på nytt, jag reste nu med den nya ångaren Kungsholm, och överfarten blev lugn och vacker, havet låg spegelblankt i flera dagar. Bankerna där jag förut haft mina pengar, hade gått omkull, och många fick se sina besparingar gå förlora däribland många norrmän, men nu blev bankerna stadsgaranterade. Jag fortsatte i

AMERIKAÄVENTYR.

AV KÅSTEPERS NILS.

samma yrke och på samma plats, även nu åt en rysk jude och med ryska arbetskamrater. Vi arbetade mest i städer och i större hus. Eftersom inte husen

var färdigbyggda var inte hissarna färdiga ibland när vi kom till arbetet, och det kunde hända att vi måste bära upp maskinerna, ibland ända upp till tio våningar. Nu skulle vi vara berättigade till 12:50 dollar om dagen, men fick ofta nöja oss med mindre eftersom fackföreningarna inte var intresserade att hjälpa oss.

Jag råkade ut för en bilolycka, som så när kunde ha kostat mej livet. Vi var på väg till jobbet på morgonen när en mötande bil prejade oss av vägen. Just där jag satt tog det i en telefonstolpe, och jag kastades över motorhuven och ned på gatan. När jag vaknade upp stod en polis över mig, han sa att han inte trodde att jag skulle slå upp ögonen efter den smällen. Jag blödde i huvudet, och de ville ta mig till sjukhus, men själv kände jag mig inte värre därän än de fick skjutsa hem mig. Bara några timmar senare kom två advokater dit och ville ta sig an mitt fall. Jag skrev på ett papper att de skulle få hälften med av en eventuell ersättning. Men när jag fick höra att mitt mål inte skulle komma upp förrän om tre år då gjorde jag upp i godo. Jag blev bjuden en struntsomma, men jag gick med på det, eftersom jag inte tänkte stanna så länge till. Ja, det blev inga stora pengar, men jag kände mig tacksam som slapp undan framtida men av olyckan. Efter två dagar ringde en av advokaterna och hörde sig för om mitt tillstånd, och rådde mig att åka hem. Hans medmänsklighet värmdes.

En dag fick jag för mig att jag skulle åka till Corney Island och bada en sista gång före hemresan, jag brukade ofta bada där. Ibland var vattnet orent efter allt utsläpp från New York, och särskilt om vinden låg på. Jag hade ett litet sår på knäet och hemkommen efter badet fick jag se att jag höll på att få blodförgiftning. Jag åkte ut till ett stort sjukhus utanför New York och satt där i två timmar och svettades i väntekön. Då kom det in en italiensk kvinna in som var mycket upprörd. Hon svor och påstod att hennes dotter dött av vanvård, då blev jag inte gammal där! På hemvägen köpte jag en flaska jodsprit som jag baddade såret med tills flaskan var tom, och då var också spåren av blodförgiftningen borta, jag hade botat mig själv.

Vid hemresan bestämde jag mej för tyska båten Bremen, som gick över Atlanten på 6 dygn. Efter utsatt tid anlände vi till Sherbourg i Frankrike. Vi blev erbjudna att gå iland och se Paris och via järnväg ta oss till Bremen i Tyskland för en billig penning, men jag kände mej inte riktigt återställd efter bilolyckan, så jag stannade på båten. Väl i Bremen skulle jag och en norрман söka oss någonstans att övernatta. Vi tog in på det första hotellet vi kom till och det visade sig vara svenskt.

Jag har många intressanta minnen från mina år i Amerika, som har berikat mitt liv.

Ester Wallin med klass 5 1946.

Hed Gunnar Larsson, Gunnar Jordansson, Rolf Svensson, Fältivar Lasse Larsson, Knipjans Ture Eriksson, E.W., Sune Lund, Bajer Sven Larsson, Stig Ohlsson, Grop Olle Nilsson, Sven Mattson, fr.raden. Astrid Tillman, Birgitta Karlsson, Maj-Lis Karlsson, Doris Hansson, Mört Ziga Larsson. (Kortet från Hed-Gunnar)

Om målare Sundesson från Dala-Järna har berättats, att han efter att ha utfört målningsarbete åt Bergslaget gick till deras kontor för att få betalt för målningen. Notan upptog förutom färg även ett kilo smör. Då förvaltaren frågade Sundesson vad detta skulle betyda fick han till svar: "Endast vi målare känner till färgernas kemiska sammansättning".

Gullbrand, en annan Järnabo förutspådde en gång onda tider, han påstod att; "Det skall komma tider då gräsparvarna skall få gå på knäna då dom skall äta av havre-axen" (Stråna skulle bli så korta).

Gummas Ingmar

**VI REPARERÄ Ô BYGG
NYTT A ER Â Ô ÔM
HÄ KNIP SÔ KÂNN VI
KÂNSJE BJU PÅ EN
MOTORCYKELTUR
RUNT HJULBÄCK !**

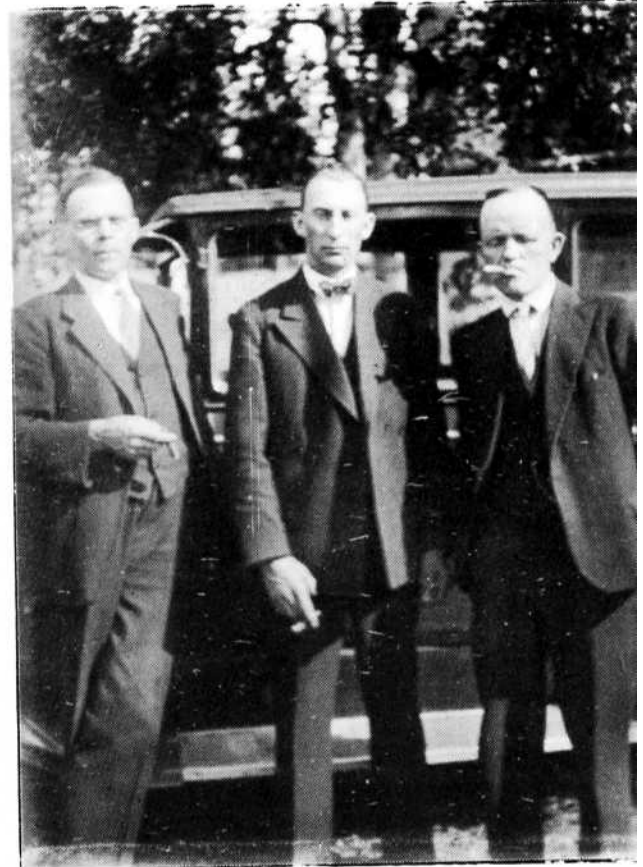
HJULBÄCKS BYGG HB

TELEFON 0281-30172

EN RIKTIG KRAFTMÄNNISKA.

I Närsen bodde en man som vi kallade Karl-Hansa. Han körde posten på linjen Närsen-Sågen, på vintern åkte han skidoroch på sommaren cyklade han, innan bilen gjorde sitt intåg. Vi fick post tre gånger i veckan.på den tiden. Men för att återgå till rubriken så gjorde han följande prestation. Det var en lördag på vintern det här hände, han åkte först postturen på skidor till Sågen tur och retur, alltså 5 mil, han kom hem till Närsen fick lite mat och vilade en stund, så spände han på sej skidorna och åkte till Nås, där hans blivande fru arbetade som piga. Huruvida han *sov* hos sin älskade under natten förtäljer inte historien. Hur som helst så startade han i "Vargloppet", en skidtävling över fem mil, som gick av stapeln på söndagen. Efter avslutad tävling så vände han skidorna mot Närsen och åkte dom 2.5 milen hem! Detta var ett riktigt kraftprov, han åkte sammanlagt 15 mil under helgen och det var inte på dagens lätta plastskidor!

Birger Karlsson.

Tre cigarrökande gentlemen från fordom!
Fr.v. KLAS LILJA, RICKARD VESTLING,
FRITZ FORSBERG.

Foto från Sjö-Anna Sandviken

HEMBYGDSFÖRENINGENS SOMMAR-PROGRAM F.O.M. JUNI.

6/6 UTFLYKTS DAG TILL VIN(N)BERGET. TA MED ER KAFFEKORG ELLER VAD NI VILL HA OCH KOM. SÅ ÖVERRASKAR VI MED NÅGOT SPECIELLT!

10/6 BERÄTTARKVÄLL VID SLOGBODEN INTILL ÅSKAN I LINDES NÅS KL. 19:00 SIXTEN KOKAR KAFFE OCH BJUDER PÅ ENBÄRS DRICKA OCH FÖRTÄRING. SAMLING VID MEDBORGARHUSET KL. 18:30 FÖR SAMÅKNING.

20/6 MIDSOMMARFIRANDE PÅ LISSKVARNGÅRDEN KL. 15:00. HÄR HÄNDER MYCKET. SPELMANSLAGET, MAJSTÅNGSRESNING, UPPTRÄDANDE AV HÖG KLASS. SERVERING M.M. SE KOMMANDE PROGRAM.

24/6 EXKURSION! EN AV ÅRETS HÖJDPUNKTER, NÄR VÅR NESTOR BENGT EHNSTRÖM LEDER OSS UT I STORSLAGEN NÅSNATUR. MEDBORGARHUSET KL. 18:00.

27/6 - 5/7 INGMARSSPELEN. SPECIELLT PROGRAM KOMMER !!

5/7 VETERANBILSUTSTÄLLNING PÅ STORÄNGET!

26/7 TRIVSELKVÄLL PÅ LISSKVARNGÅRDEN MED UNDERHÅLLNING SOM INTE GÅR AV FÖR HACKOR !!

1/8 HANTVERKS- OCH SLÄTTERDAG. MED GLÖDSTEKT SILL, POTATIS OCH TUNNBRÖD!

2/8 KVARNDAG I UTANHED VID KVARNEN KL. 10:00-14:00.

7/8 FÄBODAFTON I VINNBERGET.

15/8 BUSSRESA ÖVER DAGEN TILL FALU GRUVA OCH DALARNAS MUSÉUM ANMÄLAN TILL NILS-ERIK, 30556 FÖRE 15 JULI.

21-24/8 MILANS HELG I GRÄSBERGET. TÄNDNING 21/8 17:30, KOLBULLAR, KAFFE.

SAMTLIGA EVENEMANG ANNONSERAS PÅ ANSLAGSTAVLOR SAMT I JÄRNANYTT/
VANSBRO-BLADET.

KÖP NÅSVARGEN JUNI & DEC.

NÅS KONSUMS STYRELSEPÅ 1950-TALET.

Fr.v. Erik Flodin, Räv Gunnar, föreståndare G. Fransson,
Sme Johan, Israels Israel och Jonspers Erik.

Foto från Nall-Erik

M

IN SKOLA I NÄRSJÖ PÅ 1930-TALET.

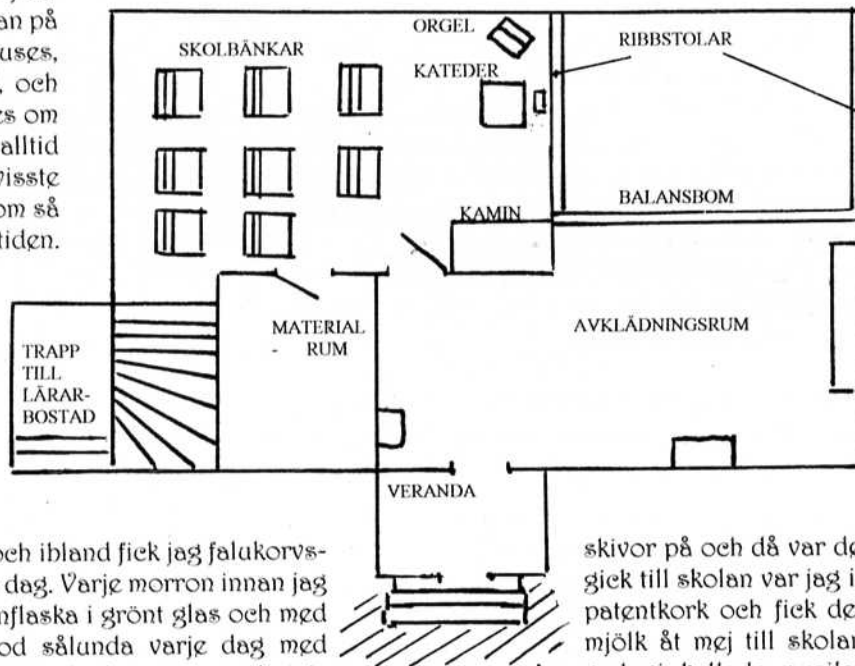
AV GUMMARS INGMÄR

Den 1:a september 1930 började jag skolan i Närsjö, första klass. Lärarinnan var Margit Liljegren. Vi barn från Orsala var Bång Anna, Måns Anna och jag. Bång Anna började i 5:te klass, medan vi två andra var nybörjare. Intagningen av nybörjare skedde vartannat år. Det året var det alltså 1:a, 3:dje och 5:te klass, vi var som mest inte mer än fjorton barn under de sex år jag gick i skolan där. I min klass var vi fem barn två pojkar och tre

flickor, vi gick i skolan varje vardag även lördagar. Vi barn som var från Orsala gjorde sällskap till skolan på morron, vi samlades vid Magnuses, dit vi gick till en bestämd tid, och om någon var sjuk så skiekades om möjligt bud. Men eftersom alla alltid var punktliga med tiden, så visste också alla att om någon inte kom så behövde man inte vänta över tiden.

Ryggsäckar tror jag nog vi hade alla i skolan, dessa innehöll som regel skolböckerna som vi haft med hem för att läsa läxorna, samt en påse med smörgåsar samt en flaska mjölk.

Mamma brödde smörgåsarna och ibland fick jag falukorvsfest fördet inträffade inte varje dag. Varje morron innan jag till farmor med min viehgvattenflaska i grönt glas och med fylld med mjölk. Farmor bestod sålunda varje dag med

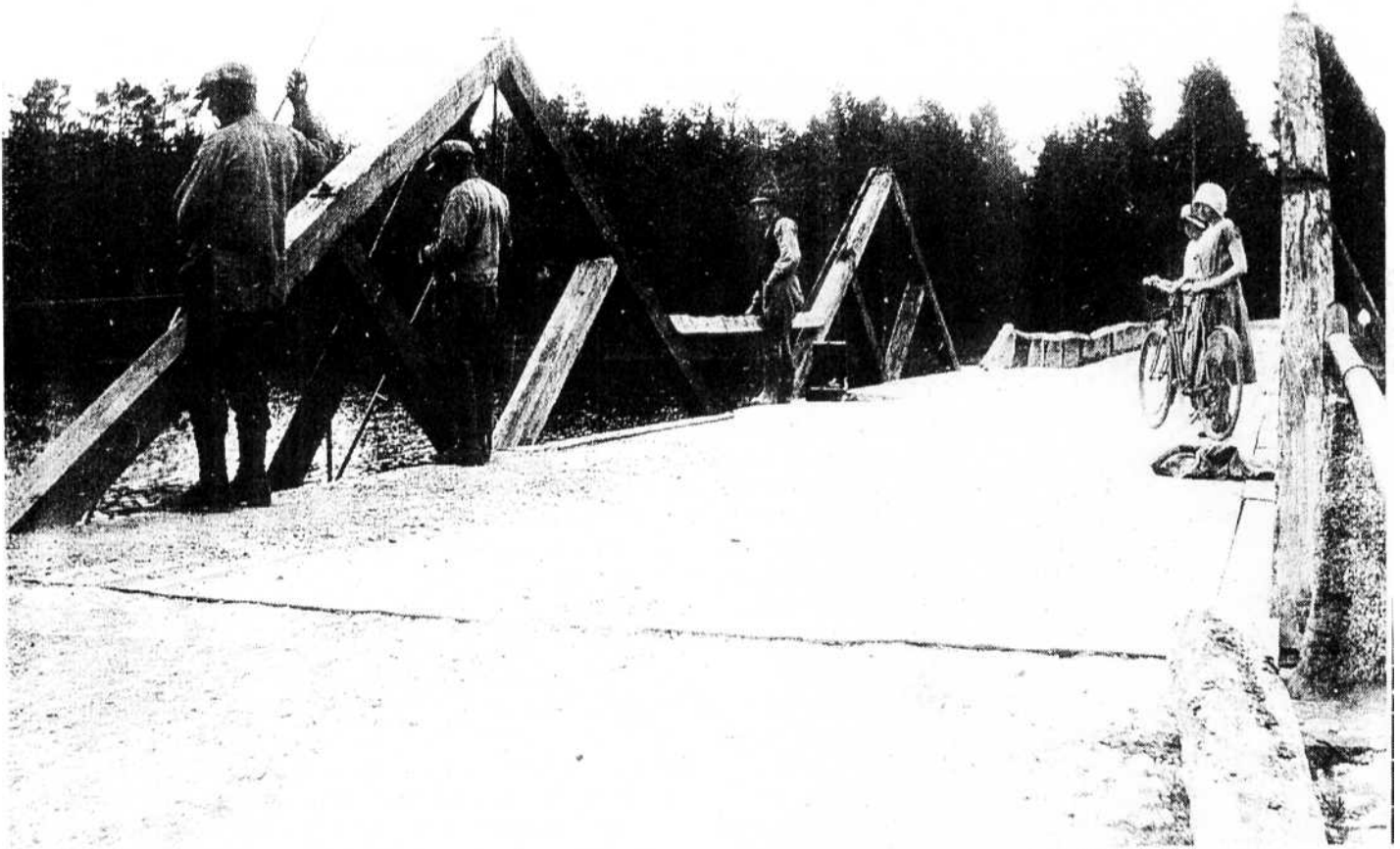
skivor på och då var det gick till skolan var jag in patentkork och fick den mjölk åt mej till skolan, vad vi kallade ngsilad

mjölk. På de väggfasta bänkarna i det som vi kallade avklädningsrummet satt vi och åt vår matsäck på frukostrasten. Det var den andra rasten för dagen som var frukostrast och därför också lite längre än de övriga. Ja där fanns också ett tvättställe med handfat och vattenkanna av emaljerad plåt. En vatten cistern av förtent koppar och med kran satt på väggen och där bredvid ett skåp indelat i fack där vi förvarade våra egna muggar att drieka vatten ur. Under min tid i skolan fick vi en nymodighet i form av balansbom och ribbstolar till gymnastiken. Vi eldade i en kamin i skolsalen, och genom att murgen blev varm, gav den även värme till avklädningsrummet. Det blev väl inte så särskilt varmt under kalla dagar. I skolsalen var det stora fönster för att det skulle vara så ljust som möjligt. Skolbänkarna var gjorda för två elever var, och med fast sittbänk. Och så förståss en kateder och orgel, svarta tavlan och ett kart- och planschställ. I materialrummet fanns kartor, planscher, läseböcker och prylar för de enkla kemi och fysikprov vi gjorde. Några andra saker som vi använde när vi hade ämnet räkning var trästavar eller ribbor, med siffror på en del och tecken på en del. Dessa använde vi i första klass innan vi fick böcker som innehöll räknexempel. En del av stavarna var alltså försedda med tecken, plus + på några, minus - på andra och gånger x och lika med = på några. Exemplet här visar ungefär principen. Storleken var kanske ca 80 cm långa och 8 cm breda. De var i alla fall tillräckligt stora för att synas bra från väggen intill svarta tavlan där de hängde på krokarna. De räknexempel som stavarna bildade skulle vi skriva in i våra räknböcker och

2	+	1	=
3	+	2	=
1	+	1	=
2	+	3	=
4	+	1	=
2	+	4	=
4	+	4	=
3	+	4	=
1	+	6	=
7	+	2	=

räkna ut dem. Genom att byta ut stavarna fick man fram olika exempel.

FORTSÄTTNING "SKOLAN" I KOMMANDE N:R.

GAMLA ORSALBRON BYGGD 1843.

GUMMAS ERIK I MITTEN MED RESEGRAMMOFON, HAN VAR FÖRE SIN TID MED MUSIK UNDER ARBETET. FOTO SENT 1920-TAL ELLER TIDIGT 30-TAL, FRÅN GUMMAS INGMAR

HEJ, HEJ JA DU A VIR TÄ
PYRAMIDBAGERI Ô
LÄDD ÔPP SI JE !!

JA JE LÄST JUST PÅ KOMMUNS POPULÄRITETS-
LISTÅ ATT PYRAMIDBAGERI A GÅTT ÔM BÅDE
LOKSTÅLLÄ, BJÖRN SKIFS Ô SKOGSÅRBETÄR-
BYN I SNÖÅN Ô LIGG NU PÅ FÖRSTÅ PLASS, SÔ
NU VÄR HÄ FUR SNART SLUTSÅLT !!

**Favoriten på de flesta
gourmérestauranger.**

OM VÄGBYGGET LINDESNÄS-SÅGEN

ANDRA DELEN

Berättat av Axel Berglund

Men så en dag tog Olle Wester till "fötterna", och gick till Falun och begärde företräde hos landshövdingen. Han ville göra det allra bästa för att framhålla bygdens krav på väg. Det gjorde han också. Landshövding Ulrich resonerade länge och väl med Wester och visade honom alla de papper för och emotsom kommit fram om vägen. "Det är en tvistefråga" sade han, "men jag lovar Wester att jag skall på ort och ställe själv se hur den här saken ligger till, om Wester kan ordna så att jag tar mig dit, så vill jag följa den där terrängen och bilda mig ett omdöme utan att för den skull ge några förhandslöften."

Ja sa Wester, det finns ingen annan och bekvämare väg än att han far med tåget över Hörken, och sedan den smalspåriga järnvägen upp till Fredriksberg. Därifrån kan man få gästgivarskjuts till Tyfors, eventuellt till Kvarnberget för det finns en rätt bra kärrväg dit. Sedan vill de nog inte köra längre, men vi har en väg som vi kört fast den är mycket dålig, men vi hade tänkt ordna med en arbetsvagn och sätta en stol på och möta landshövdingen i Kvarnberget och på den vagnen får han åka, vi skall vara med några karlar och hålla i så den inte stjälpes, på så sätt ska vi ta oss till Laxtjärn. Där menar vi att den här vägen skall korsa den gamla finnmarksvägen som går genom Laxtjärn och söderut mot Tyfors. Där ska vi sedan färdas öster ut då finns ingen annan råd än att rida, men vi skall skaffa hästar och sadel, vi skall "broa" på myrar med klavar så vi kan rida fram, så skall vi hugga undan en del ris så landshövdingen kan rida fram. Det skall vi underkasta oss. Och vi skall be prosten vara med samtidigt och hjälpa oss tolka våra önskemål.

Landshövdingen sade: "Jag lovar att jag kommer". Han gick igenom alanacken och bestämde dag. "Då möter ni mig vid Kvarnberget, och sedan som ni sagt själv så blir jag med den där vägen och vi följer sträckningen mot Lindesnäsvägen, sedan tar jag denna väg till Näs och reser hem den vägen." Då bockade sig Wester och tackade så hjärtligt landshövdingen och sa: "Jag hoppas att vi om några år skall ha väg."

Dagen kom och landshövding Ulrich inställde sig, han möttes som avtalat var av flera karlar med hästar och sadlar till honom och prosten Granberg. Wester ledde landshövdingens häst, och Johannes Jansson i Flatsjöfallet ledde den häst som Prosten Granberg satt på och flera karlar gick bredvid ifall hjälp påfodrades.

En del av finnbefolkningen hade mött upp på avstånd för att beskåda denna märkliga färd. Johannes Jansson i Laxtjärn som var där yttrade: "nog har prosten varit stor förut men när han kom på hästryggen blev han större ändå". Ulrich underrättade sig om vem som bodde i "det berget" och "det berget" här finns bebyg-

gelse men ingen väg sade han. Färden fortsatte som beräknat var. Men då de kom till älven som går mot Kölaråsen och skulle över bron, då fick de ett möte som finnmarksborna inte tyckte om.

Där stod den stränge bergslagsförvaltaren Sundblad och bad att få tala med landshövdingen. Alla steg då av hästarna och rastade. Då säger Sundblad; "Jag har farit hit för att tala med landshövdingen, den här tokiga idén, som finnar har för sig att bygga en väg, det blir alldeles för dyrt igenom en så fattig bygd. Det kan jag som förvaltare för Bergslaget inte vara med på, jag sätter mig bestämt emot det, och jag vill framhålla, att vi har på Lindesnäs en varubod, där kan köpas råg, mjöl och salt, och något annat behöver dom väl inte. Och det kan dom ro över Närssjön och ända hit strax intill, och på vintern kan det köras med släde. Och jag kan inte förstå, att så mycket pengar skall kastas bort på ett vägbygge här i obyden. Det är alldeles oresonligt, en fix idé finnarna fått. Och det här får vi lov att se över och rätta till, så det inte blir något tok."

Ulrich han titta på oss, han tittade ner, och han lyssnade väldeliga hur bra det var på Lindesnäs, och hur dom fick vad dom behövde där, och att dom inte hade råd med något annat. När han så talat ut förvaltaren, sa han till sist, "jag tycker att landshövdingen ska låta dessa gubbar gå vart dom vill, och han följer mej i båten hem till Lindesnäs, vi ror över sjön. Det är ju bekvämare så än på hästryggen".

Då sa Wester "Hör landshövding, får jag säga några ord också", jag var till Falun och bad landshövdingen att följa oss, och se våra bekymmer. Bergslaget skulle inte visa opp någonting, än det är vår sak det nu gäller, och då lovade landshövdingen han skulle följa oss. Och jag hoppas att landshövdingens ord står fast. Visst kan det hända att det finns salt och råg och mjöl på Lindesnäs och det går att frakta det som han säger också, jag förnekar inte det, men det finns andra saker som motiverar vår framställning om en väg.

Här rätt södeut, sa han, vi kan inte se stället, men det heter Grönfallet, det är ungefär tre fjärdingsväg härifrån där vi står nu, där bodde i fjol, ja hon bor där än, har bott där i många år med sin man och barn, som är arrendatorer åt Fredriksbergs bruk, deras namn var Finnström. Hans hustru blev sjuk, barnsängssjuk, och fick en pojke. När sådant händer så hjälper någon grannkvinna till, det är den enda möjligheten. Men hon blev så svårt sjuk och ingen bättring syntes, hon låg i två dagar och jämrade sig och trodde hon skulle dö. Den grannkvinna som hjälpt henne med barnsörden var förtvivlad till slut "budade" hon karlar och Wester var med. "Ni måste ordna så att hon kommer till Näs sjukstuga hur vi än ska göra!" forts nästa sida.

forts.

Det var i värsta vårlossningen med en alns djup snö i skogen och efter sommarvägen. Andra vägar fanns inte, sjön Närsens is bar inte heller då det var för långt lidet på våren, därför måste dom hålla vägen söderom. De hade en häst och en sadel, dit lyftes den sjuka kvinnan och bands fast. Sedan gick en man på var sida och stödde henne, en man ledde hästen. När hästen gick så bar det ena steget, medan det andra bar igenom. Det svängde och for, så vi kan förstå vilket lidande det var för den sjuka kvinnan.

Sent omsider kom dom i alla fall fram till Frösaråsen, dit de hade ställt sin färd, här fanns den närmaste landsväg. Då var den arma kvinnan alldeles slut, "hjälp mig ner på köksgolvet för nu dör jag", sa hon. De tog ner henne och bar in henne på köksgolvet. När hon legat där ungefär en timme, så födde hon sitt andra barn, en tvilling till den första. Sedan fick hon lov att vila där på gården några dygn tills hon blev så pass kry att de med häst och släde kunde frakta ner henne till Nås sjukstuga. Där återvann hon hälsan efter några dagar och kunde återvända till sitt hem och till sitt myckna arbete.

Det är någonting, sa, Wester, som inte Bergslaget kan ge oss hjälp med, fast de har en varubod i Lindesnäs. Det här har förekommit många gånger, kanske inte så svåra fall, jag skulle kunna räkna upp många fler svåra lidanden. "Det behövs inte" sa landshövdingen, "jag följer med Wester, och du kan åka hem Sundblad". Sundblad han var så snopen när han gick ned till sin båt, och Ulrich han följde med gubbarna på vägsträckningen.

Då landshövdingen sedan kom till Falun dröjde det inte mer än ett par veckor så kom ett meddelande till Nås att en väg skulle byggas från Lindesnäs fram till Sågen. Det var en stor epok i bygdens historia.

Denna väg blev klar år 1905 och då fick finnmarken förbindelse med bygden. Genom denna väg som knöt bygden i Nås samman med finnmarkerna har människorna fått tillfälle att lära känna och förstå varandra bättre.

Wester han har gjort sitt, genom sin begåvning, både i finnmarken och även i Nås har han fört samman sockendelarna, så nu bedöms endast goda gärningar, och fördomarna är borta.

Fotografiet på O. Wester samt A Berglunds berättelse från Birger Karlsson.

..OM DET GÄLLER
EN FESTMÅLTID... ..ELLER BARA
EN KALL ÖL.

..DU ÄR ALLTID VÄLKOMMEN TILL

**SKANSBACKENS
PENSIONAT**

TELEFON 0281-30055 FAX 0281-30700

MOBILTEL. 070-6276152

EN SKOTTE..

..SKULLE BLI JÄTTEGLAD
AV ATT HANDLA HÄR!!!

KONSUM I NÅS

TEL. 0281-30084

FORTSÄTTNING PÅ BEREDSKAPS- MINNEN FRÅN JUNI 1940. AV GÄSTGIVAR-ERIK

Vi blev avlösta vid gränsen till Norge i månadsskiftet maj-juni 1940. Det politiska läget hade stabiliserats.

När vi hade packat fordonen och "spänt an" skulle förbanden inom divisionen inspekteras av divisionschefen, en major som vi döpt till "Bus-Lasse", de flesta visste inget annat namn på honom, han var hatad.

Vi ställde upp på ett stort fält. Förbandet var inte reglementsenligt utrustat, vi hade nämligen skaffat oss lite extra utrustning, under tiden vi legat vid "Fåfången". Det hängde kastruller, rygsäckar och mycket annat på kanonrören och andra fordon. Och den personliga reglementsenliga utrustningen var minimal. När vi var uppställda gjorde vår parkunderofficer en sista översyn, då sa han att vi måste gömma de extra grejerna, så inte divisionschefen får se dem för då är vi illa ute. Bus-Lasse kom och gjorde en mycket noggrann inspektion utan anmärkning.

När vi sedan skulle iväg packade vi på de extra grejerna igen. Det blev förbimars för divisionschefen (!) vilket var helt utom programmet. Det påstods att Bus-Lasse log där han stod och såg förändringen.

Vi lastade på järnväg någonstans i Värmland, jag minns inte var. Så bar det iväg upp mot Östersund. När vi kommit fram och lastat av, "spänt an" och startat, bar det inte iväg upp mot regementet utan västerut från stan, ingen sa vart. Vi blev allvarligt oroliga, vi hade ju trott att vi skulle avrusta och komma hem. Men det bar iväg västerut genom Offerdal, en vacker bygd. Vi kom så småningom till ett litet samhälle i kanten på jämtländska fjällvärlden, Rönnefors, där vi blev förlagda.

Där blev det som en ny rekrytutbildning, sträng disciplin och hårda övningar i fjällterräng. Normalt var det sex hästar förspända för en kanon, men nu hade vi ända upp till tio hästar förspända. Bus-Lasse var med överallt och gjorde livet surt för oss. Hästarna skulle gå med lösa tyglar, men en gång var det en Borlängepojke, en bra kusk, som körde med spända tyglar, han kände ju sina hästar. Bus-Lasse fick se detta och han fick världens utskällning. Men han tog inte åt sej utan sa på sin daladialekt: "Jag har väl för helvete kört förr!!" Vi som trodde i vår enfald, när vi kämpat igenom den

kritiska perioden vid norska gränsen, att vi var veteraner, men vi var tydligen fortfarande bara "jävla bonddrängar".

Över helgerna fick vi röra oss ganska fritt, inom rimliga gränser, vi vandrade mycket i fjällen, där fanns en trakt som hette "Frankrike"

När midsommarafton kom brast fördämningarna,

På den smala pålen där Rönn och jag sitter står det Frankrikes Renbetesland

många hade fått dit brännvin på något vis och det blev ett jädrans liv. I flertalet fall skulle det göras opp om de oförätter vi lidigt och vi hade skarpa skott kvar. Befälen bodde i en skolsal som de delat med en tunn brädvägg, de bodde i rummet längst in, närmast porten var expeditionen. Ett par mannar som var farliga när de blev berusade, skulle till befälen och "göra upp räkningen" De kom inte längre än till brädväggen, men där sköt de med skarpa skott genom den tunna väggen, som tur var blev ingen träffad. Befälen var dödsrädda de visade sig inte på hela natten. Jag var nykterist på den tiden, och det fanns ju många sådana, men vi var uppe hela natten och bidrog till oväsendet. På midsommardagen blev det uppställning och en sergeant tog emot han beklagade att vi uppfört oss så illa mot den verkligt snälla batterischef vi hade. Han visade sej inte på hela dagen. Som tur var hade Bus-Lasse gett sej av därifrån. Vi kunde ha råkat väldigt illa ut om det gjorts sak av "myteriet".

Närdet blev vardag igen började vi göra oss klara för uppbrott. När vi marscherat ett tag gick vi i bivack på en liten ort, jag minns inte vad den hette. Men där bodde en major Landin som vi hade som div.chef, när vi låg vid finska gränsen, en mycket fin man, hans fru var lottachef. När vi gått i bivack där fick vi order om att samlas, då hade lotta chefen kallat in lottorna och dukat långbord för oss, vi var över hundra man. Där var dukat med kaffe, bullar och tårtor så alla fick. Det skulle jag än i dag vilja ge henne en eloge för. Hon var en pärla.

Så var det slut på den beredskapen 29 juni 1940.

Här bodde en lapp, Torkel Larsson, som på den tiden var en stjärna inom skididrotten.

LITE OM "SPRÄTT" OCH STÄRKKRAGAR.

I min ungdom var det modernt med en helgdagsskjorta utan krage därtill en vit stärkt dubbelvikt krage, om man skulle ligga bra till hos det täcka könet. Halvars Gabriel och Örn Erik hade ställt upp med detta. En sommar skulle dom, per cykel, till Dala-Floda på komidsommarfest. Dom hade väl stärkt sej med några glas "sprätt" en dryck som var rusgivande och lätt att tillverka, svagdricka, socker och jäst som fick jäsa några dygn. En bleckkruka med den jästa drycken hade dom hängt på cykelstyret, så att inte någon myndighet skulle misstänka att det var rusdrycker. När dom åkt en bit och drickat började kännas, så tog dom av sej dom styvstärkta kragarna, och satte fast dom i stänkskärmsstaget på framhjulet så dom nådde in bland ekrarna, och ett snöre upp till styret. När dom sen åkte så smattrade det som en lätt mc. Vi gjorde ju så när vi var små, men inte med stärkkragar utan med en styv pappsiva.

Under kriget så var det ju smått om socker, men det fanns äppelmos som var sötat med socker. Det var en man i Lindesnäs som kontinuerligt gjorde en sats "sprätt" till varje helg. Han gick till konsum och satte fram en bleckflaska på disken och sa: "...äppelmos i den här och dynamit till det !!" Expediten kunde receptet utantill.

GÄSIGIVAR-ERIK

**TIPSET
TRAVET
MATEN
POSTEN**
MÅSTE FUNGERA
ÄVEN PÅ SOMMAREN!
VÄLKOMMEN TILL
NÅS SERVICECENTER
TEL. 30219

HÄR BYGGS NUV LINDESNÄSVÄG GENOM S.K. NÖDHJÄLPSARBETE PÅ 1930-TALET. FOTOT TAGET VID KLACKBUMYREN. I FRÄMRE RADEN FR. V. SER VI ORR-ERIK HELGE ROSÉN, UTBY ERIK, KLAS LARSSON FLATEN OCH PERS-OLOV KALLAD "PEO", DOM TVÅ BAKOM ÄR AUGUST JOHANSSON NÄVERÅSEN OCH ANDERS SUNDIN. DÅ VAR DET TIPPKÄRROR, KORP OCH SPADE SOM GÄLLDE.

FRÅN H. ROSÉN DALA-JÄRNA

Ett tidningsklipp från 1950-talet, skrivet av Axel Karlsson, "Sjöback" även kallad "Karlhansas Axel".

Fäbodminnen från Nås.

I allmänhet är kanske grisen ansedd som dum, men det är märkvärdigt hur klok en gris kan vara. Fru Olga Olsson i Malmsta, hade under tiden som fäbodkulla vid Tysklindans trevliga fäbodställe i Knösen på 1940-1950-talet vid två olika tillfällen, två kloka grisar. Den första grisen, bar Olgas flicka, Elvir, liksom f.ö. en hedersgärning, att hoppa med grisen på ryggen över stock och sten och traska över myr och träsk den 1 mil långa fäbodvägen. Olga och hennes barn har inte varit rädda för att hugga i.

En sommar då Olga var i bua med sina krittur och den nämnda grisen, hände en gång då grisen gick lös omkring på vallen, att han kom och bökade i Olgas lilla trädgårdsland utanför fönstret. Olga som fick syn på grisens athävor utanför fönstret, knackade då på fönstret och ruskade på huvudet, en varning åt grisen. Grisen såg upp på Olga och tänkte tydligen.- Jag gillar inte att du blandar dig i det, men det här måste du gilla.- Sen försvann han strax och rafsade ihop skatar och ris, som han bar i trynet, ihop till en stor väl utanför stugdörren, som hämnad.

Då Olga hälsade på grammarna i fäbodstugorna i Järna-Knösen, omkring tjugo minuters väg högre upp i berget, brukade grisen följa med henne och väntade troget som en hund utanför stugan tills Olga kom ut igen.

Den andra grisen följde en gång Olgas kor hem, vilka hastigt olovandes stuckit raka spåret hem från Knösen. Det var onekligen bra gjort av grisen som orkade gå den långa och besvärliga fäbodvägen Korna skulle följas till bua igen och det beslöts att grisen skulle få stanna hemma, då man inte trodde att han skulle ha kondition att återvända den långa vägen på samma dag. Grisen stängdes därför in i ladugården. Men då han fick höra korna utanför på väg tillbaka blev han alldeles vild, grisen rev ned allt som löst fanns i ladugården och så kom han utspringande genom stängslet i lagårdsdörren så stötar och bräder yrde om honom. Men då hade man inte hjärta och makt att tvinga grisen hemma, så han fick följa med och marcha samma väg tillbaka.

En annan gång skulle Olga buffra från Knösen till torpet vid Skramsen, för att stanna där några veckor på senhösten innan buffringen hem. Olgas son, Hilding, som då var en yngling, fick uppdraget att vallfärda grisen från Knösen till Skramsen, som ligger halvvägs hem, men det var ingen lätt uppgift. Hilding måste gå i främsta ledet och spela munspel efter hela vägen för den musiktokiga grisen. För varje gång Hilding slutade spela vände sig grisen om och tänkte gå tillbaka till Knösen, och då var det bara för Hilding att fortsätta spela och då vände grisen och följde med godviligt.

På detta sätt tog färden närmare tre timmar innan Hilding slutligen hade lyckats spela grisen till Skramsen, och hade då slitit ut läpparna. Man önskar att man hade fått se denna festliga syn och haft kort på denna ståtliga parad.

Det är inte underligt fast Olga och hennes anhöriga drömer och tänker tillbaka med saknadens vemod på fäbodtiden, som var förenad med såväl arbete som många ljusa och trevliga minnen.

A.K.

~~~~~
Vi vill påminna samtliga Nåsbor och besökande att Nås MC-klubb "Nu jäsiken" åter har putsat upp sina cyklar och mc-huvor för innevarande säsong så en varning torde vara på sin plats !!!!

HOL-ANNA från Tyna, som var piga hos jägmästare L i Källeborg en tid, var ganska frispråkig av sig och hon hade inte någon respekt för den tidens herrskap, råkade en gång av misstag komma in i jägmästarens sovrum innan denne kommit upp; "Oj,oj, ligg jägmästarn änn, män nu e hä bäst hån ge sä öpp inna sola skin in ti rôva å änn!"

Berättade Helmer Johansson

Hol-Anna på en av sina många tvätt dagar, här hos okänd familj.

..en kvalitetssläpvagn eller ett dito däck,
ringer ni oss ordnar sig det mesta !!!

Även viss service i Nås Tel. 0281-595700

BIL & MASKIN I DALA-JÄRNA
TELEFON 0281-13344

Då morfar år 1918 måste gå ifrån sågverk och snickeri, fick vi flytta till Sjöbacken, och där i lill-stugan fanns Backmans-Olov. När jag blev några år och fick fart på springet, fanns jag alltid inne hos Olov, han hittade på så mycket kul och jag var en lättlärd elev. Morfar hade börjat sälja jordbruksredskap och tegel m.m. i socknarna, och var agent som vi säger. Olov B. han sa att morfar var "provryttare", vilket konstigt ord, han förklarade inget bara flinade. Som jag gick och funderade på detta ord ---provryttare--- var fanns hästen han skulle prova, jag såg ingen, och varför skulle just morfar prova, fanns det ingen annan och hur skulle han komma upp på hästen, jag kunde inte tänka mej den synen. Efter många funderingar fick mormor, som alltid, förklara det Olov lärde mej. Nu vet jag vad en provryttare är, men oj så många konstiga ord våra lärda herrar strör omkring sig, som jag inte alls begriper. Tacka vet jag Nås-mål !!

Jag hade så klart en far som alla andra, skillnaden var bara att jag såg honom aldrig. På frågan om min far, lärde mej Olov att jag skulle säga; "hån vart fur dö hån int anå je vet ", jag trodde på fullaste allvar att det var så.

Nänting som för mormor var allt annat än roligt hände en dag och Olov låg även bakom detta. Vi skulle få främmande av "fint folk", släkt eller bekanta till Prags på tobaksfabriken. Min existens var okänd för dem, men jag kunde ju inte gömmas. Mormor klädde mej så fint i en vit klänning och vit rosett i håret, jag släpptes ut i full frihet, med en förmaning att inte lorta ner mej. Men lite vatten, jord och sand vem kan väl motstå det ? Så det var ingen ren och vit kulla som kom in och neg fint, som mormor lärt mej, (inte Olov B.). Förfärad utbrast farbrorn; "men var i all sin dar kommer du ifrån"? --"Jo je kôm fur frå Dalamagasinet där allt lort ô skräp kôm frå", det hade också Olov lärt mej, och kanske fanns det lite sanning i detta. Stackars mormor, nu var det bara att lägga korten på bordet och tala om att den här lilla "smutsgrisen" hade sina anor hos Lindarna, det som det egentligen skulle talas tyst om, stackars Olov, han fick det hett om öronen när mormor kom in och läste lagen, nu fick det vara slut på att "lur ti kulla ållt möjligt"!

Ur Storstens Karins anteckningar.

GE DINA VÄNNER
EN NÅSVARG !!

MELLANSKOG
Skogsägarna

TEL. 0281-20129

Fäktar-Lars som det skrivits mycket om tidigare i Näsvargen, tycks ha varit en verklig kändis. Här några utdrag ur en tidningsartikel av okänt årtal, skriven av en advokat W. Nohrborg från Falun.

"Nås är för mig oskiljaktigt förbundet med minnet av Fäktar Lars. Jag satt i mitt arbetsrum och hamrade på skrivmaskinen, plötsligt hörde jag hans karakteristiska knackning på dörren.

Så stod han i dörröppningen. En vagabond i trasor. De skarpa blå ögonen blickade på samma gång djärvt som vänligt. Den solkiga hatten med tuffjädern höll han i handen, vaxduksväskan med "dikterna" hängde kokett på ena sidan, fasthållen med ett segelgarnsnöre som gick över axeln, på fötterna de till synes omistliga galoscherna. Det fanns inga skor under galoscherna, endast tjocka vad-

... " håret hängde okammat och stripigt ned på de vassa, utstående kindknotorna " ....

malstäta yllestumpor, som voro dragna högt upp över de nedstoppade byxbenen.

Typen var inte de svenska landsvägarnas "marscheur", den var trampen från "Vilda västerns" vidder. Det grå håret hängde okammat och stripigt ned på de vassa, utstående kindknotorna. Mannen var till sitt yttre en gengångare från min barndoms indianböcker".

Här saknas tyvärr ett längre stycke.

— "Tomhänt, böjd, grå i peruken, men med svikt i gången och något skarpt, stålblått i blicken återkom Fäktar-Lars efter 30-års bortavaro till hembygden vid "älven".

Som en behållning från de hårda äventyrsåren i lyckolandet medförde han endast— varför för övrigt "endast"— en livsåskådning, en personligt utformad religiös tro. Gud var en levande realitet för honom, Gud var hans rent personlige vän, ett faktum lika påtagligt som han själv, en levande person som han

umgicks med, som han pratade med, som han till och med kunde skämta med. Fäktar-Lars hade många intressanta diskussioner med Gud.

I denna Fäktar-Lars tro fanns det intet virrigt, intet överspönt. Gud hade från början

.. "det var en rituell gest" ..

skapat ett visst antal varelser, skiftande till form och natur genom tiderna, men ändå oföränderligt desamma.

Dessa varelsers själar, -höljerna växlade gestalt och förändrades som allt i denna Guds värld,- flyttade runt i ett evigt kretslopp. Antalet var en gång för alla fixerat. Fäktar-Lasses själavandringslära var visserligen onyanserad, men han hade försett den med många små både finurliga och geniala krusiduller.

Sedan Fäktar-Lars utformat sin själavandringslära och anammat den, blev han vegetarian. Att äta djur, att döda djur, var att förgripa sig på den ostörda frid, som själen under sitt irrande i livet hade rätt att fordra av sin tillfälliga bostad. Det var liksom att "göra rent i sitt eget hus", det var en rituell gest, när Fäktar-Lars ändrade sitt namn, till Daniel Persson.

FRÅN JÄRNA KOMMER DENNA HISTORIA.

Det var ju så att många Nåspojkar uppvaktade Järnakullor. Vi var två systrar som ofta hade främmande av Nåspojkar både hemma och ute på dans. En gång när det började bli modernt med vita byxor på pojkar hade två av våra kavaljerer köpt sig sådana. En dag skulle de komma och hälsa på oss, dom skulle göra sig fina men vågade inte sätta på sig de fina vita byxorna hemma, för då skulle dom bli kallade högfärdiga. Så dom tog byxorna på pakethållaren och halvvägs mellan Järna och Nås fanns då en tom stuga, och där gick de in och bytte byxor. När dom sedan kom till oss blev det fest och sedan en liten cykeltur.

LISA

Lite nåsmål från Nall-Lasse.

"Vi gå tä Grönnbäss Lokâ ô met klossôr!"
(Vi brukt säg sô, då innt vi add nô jôrô.
Grönnbäss Loka e kavgrivin nuförtia, mënn
änn va mitt för däre Holgêr Linndhômms i
Hagô, på ar sia väjjên dita Jannispôjikas ô
på ar sia lännsväjjên mitt för Svêrrê Lunnd)

...tränä du för missömmördäns'n
på Storängä ??

...näjä du, nu gå je i cirkel, där
föstår du få än lär sä litä ôm
myttjy, hä finns cirkelär ôm ällt
möjle, anmäldä du ô !!

SKS

SVERIGES KYRKLIGA STUDIEFÖRBUND

...tala med
Monica hon vet!

SKS VÄSTMANLAND DALARNA
NEDERBORG 1 78053 NÅS

Tel. 0281-30085 Fax 0281-30086

"FINNTILDA"

Under åren 1940-42 jobbade jag periodvis i Konsumbutikerna i Lindesnäs. Manfred Asplund som var butiksföreståndare var en trivsamt person med humor och alltid på gott humör. Manfred skötte butiken omsorgsfullt och noggrant och var omtyckt av folket i byn.

För att ta mej till Lindesnäs från Orsala på måndagsmornarna och hem på lördagarna åkte jag med "Finntilda". En G.D.G.-buss av mindre format, driven med gengas, som trafikerade linjen Nås-Ludvika över Lindesnäs-Lövsjön-Norhyttan, fick detta fina smeknamn. Vem som hittade på namnet vet jag inte. Det kan ha varit någon av chaufförerna Häbergs-Erik och Anders, eller kanske konduktörerna Brusbergs-Olle och Anders.

Gummas Ingmar.

Dopp-Erik kom med häst på Storbygatan en gång, hästen blev skrämmd av någonting och skenade iväg. Hur det var så trasslade hästen in sej i skaklarna på nåt vis och ramlade omkull, och kunde inte resa sej. Några åskådare föreslog att han skulle skära av bukgjorden så att hästen skulle kunna resa sej. "Hä skânt skärôs nô, för sô slô je jål måra" replikerade Dopp-Erik.

Gummas Ingmar

..HAR DIN SOMMAR-
BIL PAJAT...??
GÅ INTE !!!
JAG FIXAR DET
MESTA !!!

"DEN SATSNINGA DÖM JOLÄ,
VA DÅ EFFEKTIV, JE FÅ LÖV
A SOL GLAS ÖGOR, DÅ JE LÄS!

DU E DÅ SÖ
STÖLLU JOHAN,
HÄNN ENT GULL-
SPÅNG HÄ E SOLA

**VI HAR NU GJORT KLART EN STOR SATSNING PÅ NÅS OCH
JÄRNA FINNMARKER, MED UTBYTE AV KABLAR OCH LEDNINGAR
RENSNING OCH UPPHUGGNING AV LEDNINGSGATOR.**

SÅ NU HOPPAS VI ATT AVBROTT OCH BLINKNINGAR SKALL **LYSA** MED SIN FRÅNVARO SÅ ATT NI

KAN SPARA PÅ STRÖMMEN !!!

*VI PÅ GULLSPÅNG ÖNSKAR ER EN
SOLLJUS OCH SOLVARM SOMMAR*

GULLSPÅNG

BRÖKÅKHÄLLA.

Ett stenblock, ganska stort, 11 meter långt och 3,3 meter högt ligger vid sida av landsvägen några hundra meter norr om Napens, något skynt av tallskogen omkring. Stenen är helt slät på sidan mot vägen, så slät som vore den sågad. Man kan lätt tro att den har haft en andra halva som hamnat på något annat ställe, dock inte i närheten, då inlandsisen drog förbi. Nej några andra stora stenblock finns inte i närheten, tallheden är jämnoch slät, nästan som "Brökåkhälla" själv. Hur den fått det namnet vet jag inte, men hur den kommit dit finns det förklaringar till om man får tro gamla sägner. Det sägs att i berget Klacken, några kilometer söder om Orsala, bodde en gång en jätte, som inte var så värst förtjust av att höra kyrkklockorna. Sägningen förmäler att det var just han som kastade "Brökåkhälla" mot kyrkan. Om han nu överskattade sin kastförmåga vet ingen, men stenen hamnade i alla fall bara halvvägs där den ligger än idag. Den består av en rödaktig granit. Ett annat påstående säger att "Brökåkhälla" vänder sig var gång den hör kyrkklockorna ringa. När jag var liten undrade jag nog en del om detta,...och vem vet!!

GUMMAS INGMAR

LÄSÖVNING FRÅN NALL-LASSE

"Nä, a du sitt, Spälkusn drog å ti aññgronån mä mä!", sa Örn Erik, då ånn sikkêl kull ti filla utå åkrên utaómm däre Vägvarrkå. (Hånn add cöpt sikkêln tå Späl Anndês ô kåll ånn för Spälkusn).

Trosercännxla.

Lätt ôssercänn våro kässn tro:

Vi tro på Gu Far ållsmåkttig, himmilns ô jolas skapôr.

Vi tro ô på Jötta Ko , enföddå sôn hånns, vårôn Hårrê, sômm e avlå å ånn helig An, född å möa Maria, pinå unnd Pånntius Pilatus, kôssfåstå, dö ô jolfåst, nekômmin tå dôssricê, på trejjê dâjjên öppstånndin frå dômm döå, öppkômmin tå himmiln, sittåndês på ållsmåkttig Gu Fars högrå siå, därfrå kômmåndês att tå dôm lävôndê ô döe

Vi tro ô på ånn helig An, e helig ållmänn cörcå, dômm heligås sammfunn, sinndars åttårjiff, dômm döås öppstånndêlsê ô ett evit liv

..mån hä e då märkle sô myttjy gôtt en kån få ur ett joläpllä, hån kån få jolpäronsmos ô rårakôr ô stektå joläpllä ô tønnbrö ô jolpäronsmjöl ô sô jolpäronsbrännvin förståss.....

..men då ska den naturligtvis komma från
BRÖDERNA OLÉRS AB
NEDERBORG NÅS TEL.0281-30261, 30309
FAX 30071 MOBILT.0106685997

Tio Guds bud enligt Nall-Lasse.

- 1 Du skånt a nôrä arå gudêr ånn mä.
- 2 Du skåntt jör dâ don åll maliñêr, vårrken å hä sômm e pi himmiln åll hä sômm e på jola ô int hä sômm e pund våttne håll.
- 3 Du skå vøl Gu, ô int språk illå ôm nåmmnê hånns.
- 4 Sônndâjjên e helig, sô då skåntt du årrbettå nô
- 5 Du skå vøl farn ô mora.
- 6 Du skånt dräpô (a jål nônn).
- 7 Du skåntt jör hor.
- 8 Du skåntt qålô.
- 9 Du skåntt jigå.
- 10 Du skåntt a nôro ågô ti husê, çårinja åll nô anå sômm nônn an eg.

VI UTVECKLAR OCH TILLVERKAR
BATTERILADDARE FÖR
STÄDMASKINER & RULLSTOLAR.

NYLADDAT
FÖRSTÅSS...!

 Swede
electronics

TEL 0281-30400
FAX 30666

KALLE DAL, En bohem som bodde i en egenhändigt byggd koja på Mølsheden alldeles vid gränsen mellan Nås och Säfsen. Var han kom ifrån vet ingen. Han livnärde sig på jakt och fiske och ett potatisland som han hade på en gammal kolbotten. Hushållskassan drygade han ut med ett eget systembolag. Det brukade samlas mycket ungdomar hos honom när sprittillverkningen pågick, dom ville väl lära sig den ädla konsten. Det ryktades om att han sålde den hemmagjord drycken ända bort till Tyngsjön. Hans liv slutade på ålderdomshemmet i Tyfors.

Foto från Lisa Lissjanis Dala-Järna Text Birger Karlsson.

FRÅN KOLARE TILL BAGARE.

AV SJÖ ERIK

Efter avslutad skolgång började jag arbeta i skogen. Jag högg en vinter, sedan blev det körning med häst, jag var också med och kolade tillsammans med min far och mina bröder. Vid ett tillfälle när vi rivit milan och jag hade brandvakten, la jag mig på kolbotten och somnade, men väcktes snart av någon, var det Ronda månnro, då brann det för fullt i kolen och vi fick skotta snö för glatta livet. Omkring 1938 började jag på snickeriet i Heden, efter ett par år där kom jag till Perstorp i Skåne på ett möbelsnickeri. Där tillverkades radiolådor och radiobord. Efter hemkomsten började jag som byggnadssnickerare åt Tipers Erik ("Kubiken") i Tyna. Vi var bl.a. i Gravendal och byggde ett badhus, och i Fredriksberg och byggde hus i 2-3 år. Därefter startade Algot Lissjanis, Bons Holger och jag snickeri i Hjulback.

Min fru Gunhild jobbade hos min sväger, Fältivar Helmer Larsson, i hans bagerirörelse i lillstugan vid Skansbackens Pensionat. Han dog och bageriet stod stilla några år. 1948 övertog vi bageriet och där började min bagarbana som kom att var i 33 år. Vi anställde från starten Stig Malmström som var utbildad bagare och konditor, han kom då närmast från Svanbergs i Järna. I början körde jag ut bröd med cykel. Jag minns särskilt en gång när det var glanskis utefter Ribackor, jag hade broddar på bägge fötterna för att kunna bromsa. Men broddarna vek sej under ena foten så jag kunde inte hålla balansen på cykeln som var lastad med fem korgar bröd, lock på, som tur var. När jag låg där, arg som ett bi, kom några tanter från Skansbacken, som senare påstodo sej ha hört mej yttra några fula ord. Jag fick iallafall ekipaget på hjul igen och affärerna i Nås fick sitt bröd. En annan gång, cykeln fullastad med brödkorgar och en tårtkartong som låg lös högst upp. Tårtan skulle med finnmarksbussen som avgick 7:40. Jag startade den vådliga färden utför Skansbacken samtidigt som bussen avgick. Nu var det bart och bara att släppa på, men mitt i backen fanns en sten som jag kände till, och som jag koncentrerade mej på att inte köra på, vilket jag naturligtvis gjorde. Tårtkartongen hoppade av och jag körde rakt över den så det blev två "bananer", jag fick ringa beställaren och skicka en ny tårta på em.-bussen.

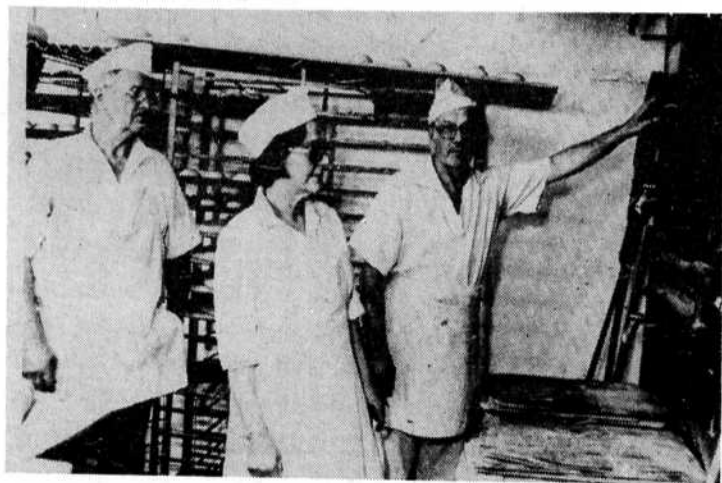
Alldeles i början på 1950-talet blev Einar Olssons slakteri nere på byn till salu. Vi köpte det och byggde om det till bageri. Det var dåligt med eldstad där så vi satte in en fotogenkamin. En morgon när jag kom dit var rummen fulla med rök, jag såg inte ens väggarna. Vi fick ta reda på eländet och blev sotare i stället för bagare för flera dagar framåt. Allt blev förstört, både mjölet och sockerlagret m.m. allt luktade rök. Det var bara att åka till soptippen med det. Som tur var fick jag ut det på försäkringen. Felet var för kort rökgång, det åtgärdades och upprepades aldrig. Ungefär i samma veva var jag till Malung och köpte min första bil, en begagnad ford skåpbil, det sämsta köp jag någonsin gjort. När jag körde uppför backarna hoppade växlarna ur, så jag fick sitta och hålla i växelspaken.

Kundkretsen utökades nu till Järna, Vansbro och Äppelbo, dessutom till Lövsjön, Håvberget och sen på finnmarken. Vår dotter Gunilla var ofta med mig på brödvändorna i småbarns-åldern. Jag var in till Öhmans i Vansbro och köpte en sele åt henne att ha i bilen. Det fanns inga säkerhetsbälten i bilarna då. En gång på hemväg från Vansbro somnade jag vid "ölgaraget" (Ernst Larssons dåvarande nederlag i Storbyn)

Jag hade känt mej dålig på hemvägen och gått ut och fått luft tidigare. Trots det körde jag i diket och vaknade när hjulet tog i kanten på andra sidan och jag slog huvudet i taket. Då var det tur att Gunilla hade selen på sig. Orsaken var att grenrörspackningen gått sönder och gas kom in i bilen. Brev bärare Kalle Thörn från Lindesnäs var ofta till bageriet och Gunilla satt på en sten utanför. "Vad är du för en då?" frågade han, "Mammas och pappas godis" svarade hon. En vår när jag var på väg till finnmarken var vägen avspolad strax före Håvberget, och jag fick bära i kolved för att kunna köra över. En gång en vinter hade det kommit tre dm. nysnö, och jag fick åka ospårat. Snön yrde över motorhuven och när jag kom till Gensen stannade bilen. Jag öppnade huven som var totalt full i snö så när som på en tre dm. lång och en dm. bred öppning. Det blev att gräva fram motorn och torka ur fördelardosan och starta på nytt. Det var många tillbud efter finnmarksvägen, ett minne är när jag mötte en timmerbil i en tvärkurva vid Håbergsvägen. Jag hade ingenstans att ta vägen än att åka upp på snöplogkanten som var 70-80 cm. hög. Där blev bilen lutande utåt vägen och jag såg i backspejeln att timmerlasset skulle ta halva bilen. När lastbilen var någon dm. från bilen sjönk den genom snöplogkanten och jag undkom med blotta förskräckelsen. Lastbilen fick dra loss mej ur snön. En gång var jag ytterst nära att köra på en älg, nosen strök efter sidan på bilen. Men jag har trots tillbud aldrig kört på något djur.

En midsommar afton jag aldrig glömmer är denna. Jag började arbetsdagen kl. 2 på natten. Vi hade väldigt mycket som skulle bakas och köras ut i vanlig ordning. Samtidigt hade vi beställning på mazariner till Storånget. Vi gjorde 150 i stöten. Gunhild bakade och jag skulle sköta gräddningen, men jag var totalt utarbetad och tankarna var inte med, utan jag brände dem. Gunhild bakade nya och även dessa brände jag. Nytt bak och nytt misslyckande vid gräddningen!! 450 mazariner brände jag upp den midsommaren. Då slog vi igen och för hem kl. 23 på kvällen och Storånget blev utan mazariner.

1981 stängde vi bageriet för gott, jag hade då kört brödvändori 240 000 mil = 60 varv runt jorden, men haft turen att aldrig krockat. Trots tidiga mornar trivdes jag med arbetet.

SJÖ-ERIK, GUNHILD OCH STIG MALMSTRÖM
BILDEN FRÅN ETT TIDNINGSURKLIPP.

JÖNS LARS LARSSON "TRUMMIS" FRÅN HEDEN.

av Jont Lars

År 1898 söker Kungliga Dalregementet unga pojkar för utbildning till trumslagare. Ansökningarna strömmade in och en av dessa som lockades därav var Jöns Lars Larsson från Heden. Fördringarna kunde inte vara stora, ålder femton år, men rörlighet och hyfsat uppträdande var önskvärda.

Jöns Lasse var ett "sidosprång" och han slussades mellan olika familjer innan bostaden kunde kallas fast. Men hans humör var ljust och glatt och äventyrlusten saknades inte.

Dalregementet tog väl hand om nås pojken och satte på honom en flott uniform i blått kommissstygg med blanka mässingsknappar och plym i mössan och han "kessnades" till Elg.

När han så började att kunna slå "virvlar" till musikergantens belåtenhet, så blev han kommanderad att följa med de äldre kollegerna och möta upp det tröttkörda kompaniet som gjort halt vid Norslund. Med sina trumvirvlar fick de pigga upp de flåsande rekryterna, som också fått skoskav och gångcirka, men nu gick det lättare att ta sej fram till kasern.

Det måste ha känts malligt för denne nås pojke att få medverka i ett sådant sammanhang och hur skulle det inte kännas när det blev pösiga parader.

Han fick lära sej att trumskinnen måste regleras allt efter väder och vind, för de var känsliga och kunde slakna, och inte ge ifrån sej rätta ljudet. När han så slutade där vid regementet så behärskade han "virvlar" samt "kort-och lång-ruffar" plus instrumentets skötsel och även notkunnighet.

Efter kontraktstidens slut så fick han anställning i Norrköping men sökte sig därifrån med sin fru och återvände till fädernebygden och där klarade han sej bra med sin mångsidiga läggning.

Musikkapellet Lyran hade god hjälp av honom. Han var t.ex. alltid mån om att kunna få presentera kapellet när vi sökte oss in på något café eller annat näringsställe. Vid folkparken i Vansbro hölls en konsert och där kommer Gudrun Sjöberg och Brygggar Anna med syster, festens primadonnor fram emot scenen, överväldigad härav tappar han räkningen i noterna så det blev två slag utöver när orkestern tystnat, och dessa slag fick han minsann veta av! Sedan när avslutningsmarschen spelades, och där ingick

tre effektfullt klingande slag på "triangeln", men dessa uteblev och det funderades över vad som skett...."jo hä vart snurr på triangeln, sô je add int en schanns tä få på ånn ett endâ slag" Rälg Olov som var mån om varje ton påpekade detta, så till nästa gång skulle "Trummis" få lov att tjudra fast triangeln!

Jöns Lars gjorde också stor lycka som auktionist; "jo ô nu ti nästâ hetâ sô skâ je rop ut dässe brännvinsapparatar (det var bleckflaskor och bunkar) ô hä e flerä spekulanter på dôm både frå Järnâ ô Äppelbo sô nu gäll hä tä häng mä..!! Ô nu rop je ut dässe sänja, kôrt sôm en kôlskrindkôlkâ e o, ô färjän e fur tånikk fôr dôm add ju elvô ungär, men stâu e o ånn.....hur mittji vill i ge mä fôr dätta kärlekslokomotivä.....? Här skratade prosten Lindhoff så hela ansiktet försvann mellan prästkragsknibbarna.

Han provade på de sysselsättningar som stod till buds här bl.a. slog han tegel och gjorde brunnsringar åt Lissjanis Nils. Han fick starka armar av sådant arbete, så han var inte rädd att utmana ungdomarna på fingerkrok och armbrytning. Vad han än gjorde och vart han än kom så fick han alltid heta "Trummis". Hans lärotid vid Dalregementet hade satt sin prägel på honom och även om husförhörslängden hade namnet Jöns Lars Larsson, så var det i alla fall "Trummis" som var det mest gångbara!!

**HOL KATRINA LARSSON OCH MRS. WHITING
JERUSALEM.**

FRÅN MOTTAGNINGEN PÅ KYRKVÄLLEN VID BESÖKET I NÅS 1958

**NÅSVARGENS
STORA
VARGTJUT..**

..GÅR DENNA GÅNG TILL EN
NYFYLLD FEMTIOÅRING
ÅKERIÄGAREN
BÖRJE HEMMING
VI GRATULERA MED
SEDVANLIGT TJUT !!

HANS BISTRA ANSIKTE SYNS
PÅ BILDEN I HÖGRA KANTEN
TILL HÖGER OM FLAGGAN.
I MITTEN PÅ BILDEN EN YNG-
LING MED KNIV, UTFLYTTAD
NÅSBO, OCKSÅ 50 ÅR,
LOKFÖRARE OLA ARONSSON

...SKOGSÄGARE !!
VI KAN NU ERBJUDA NY, SKONSAM
OCH EFFEKTIV RÖJNING
MED **EnHar**
Energy Harvester

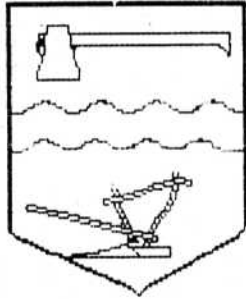

Den smidiga konstruktionen gör att vi lätt kom-
mer åt stammar som står i svåra lägen, och kan
snabbt samla upp till tio stammar i ett lyft !!

ELMEK
ENGINEERING

RING ELLER GÖR ETT BESÖK
vi finns vid Emaus 25 i Dala-Järna och har
telefon 0281-21110

På sista sidan kan vi nu, till vår stora glädje, konstatera en betydande ökning av sålda exemplar av Nåsvargen i Dala-Järna. Även några bidrag därifrån har droppat in. TACK och välkomna med mera ! Med risk för att verka tjatiga, men det måste finnas fler nånbor som har någonting att berätta. Kom igen, långt eller kort spelar ingen roll gärna med bilder. Vi måste få ett litet lager att ta av när det börjar "sina" i minnet för

våra trognaste skribenter! Jont-Nilses Åke och Rälq-Päär tar tacksamt emot minsta bidrag. Så vill vi påminna om att det finns många äldre som av en eller annan anledning inte kan komma åt att köpa Nåsvargen trots att dom är intresserade. Gör en god gärning, ge bort en "varg"!! Hed-Gunnar har även tidigare nr. av tidningen. Gynna våra annonsörer utan dem ingen tidning ! ! Så önskar vi alla en varm och solig sommar, ta med en "varg" i hängmattan så får ni också en *rolig* sommar!

Jont-Nilses Åke

Rälq-Päär

EN SLÅTTERDAG HOS TYSK ANNA OMKRING 1927.

Fr. v. Tysk Anna, Sundpetters Albertina, Ester Persson, Knöter Per Persson, Anna Persson, Sundpetters Elsa, predikant Nylander (måg till Tysk Anna), på slåttermaskinen Knöter Valter Persson, uppgiftslämnare och fotograf

HELMER JOHANSSON SKANSBACKEN.